

چگونه یک گزارش مورد (Case Report)

در آموزش پزشکی بنویسیم؟

دکتر نازیلا زرقی^{۱،۲}، دکتر مریم کرباسی مطلق^{۲،۳}

۱ دکترای تخصصی آموزش پزشکی، عضو هیات علمی مرکز تحقیقات مراقبت‌های پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.

۲ مرکز پژوهش‌های علمی دانشجویان، دانشگاه علوم پزشکی تهران

۳ دکترای تخصصی آموزش پزشکی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران

نویسنده مسئول: دکتر مریم کرباسی مطلق

چکیده:

گزارش‌های مورد، ابزارهای ارزشمندی هستند که باعث می‌شود شاغلین حرف پزشکی تجارب خود را اعم از مهارت‌های بالینی گرفته تا برررسی‌های آسیب‌شناسی و رویکردهای تشخیصی منحصر به فرد و ... با هم به اشتراک بگذارند. با گسترش علم میان‌رشته‌ای آموزش پزشکی و ماهیت خاص آن که تلفیقی از علوم پزشکی و علوم انسانی است، بومی‌سازی و بکارگیری بسیاری از نظریه‌ها و رویکردهای آموزشی، روش‌های تدریس و یادگیری و نیز شیوه‌های سنجش و ارزشیابی در حوزه‌های مختلف، زمینه توسعه گزارش‌های موردی را در آموزش پزشکی فراهم آورده است. در مقاله حاضر، علاوه بر پرداختن به اهمیت گزارش مورد در حوزه‌های بالین و آموزش، نگاهی به ساختار نگارش این نوع مقالات داشته و به نکات مهم در نوشتن گزارش مورد در آموزش پزشکی اشاره خواهد شد.

گزارش مورد و اهمیت آن در آموزش پزشکی

گزارش مورد با معرفی موارد جالب باعث می‌شوند افراد نسبت به شرایط غیرمعمول آگاهی پیدا کنند. به عبارت دیگر راهی برای رسیدن به مفاهیم بالینی هستند. این نوع مقالات سبب تقویت تفکر در شرایط اضطراری شده و گزینه‌های معمول مورد استفاده در بالین بیمار را توسعه و گسترش می‌دهند. در واقع می‌توان گفت شاغلین حرف پزشکی با نوشتن و انتشار گزارش مورد، تجربیات بالینی نادر و جالب خود را در حوزه‌های مختلف به یکدیگر و به پژوهشگران منتقل می‌کنند (۱).

یکی از بهترین راه‌ها برای شروع نوشتن مقالات علمی، نوشتن گزارش مورد است که اگر درست انتخاب و گزارش شوند، نه تنها احتمال چاپ آن‌ها را بالا می‌برند، بلکه به دلیل اینکه منطبق بر شرایط واقعی هستند، توجه خوانندگان زیادی را جلب می‌کنند و می‌توانند نقش یک پایگاه اطلاعاتی جهت راه حل-های جایگزین برای متخصصین مختلف داشته باشند (۲). تعداد گزارش‌های مورد بالینی که از سال ۱۹۹۶ تاکنون در پایگاه اطلاعاتی مدلاین ثبت گردیده، بیش از ۱۴۰/۰۰۰ مورد می‌باشد.

با توجه به ماهیت میان رشته‌ای آموزش پزشکی، انتظار می‌رود، گزارش مورد در این حوزه اهمیت بیشتری پیدا کند. چرا که تقریباً در اکثر حوزه‌های آموزش پزشکی، بدلیل تفاوت در زیرساخت‌ها، نیاز به بومی‌سازی احساس می‌شود. از سوی دیگر، این امر باعث می‌شود معلمین شاغل در حرف پزشکی از تجارب آموزشی یکدیگر آگاه شده و آن‌ها را در محیط آموزشی خود بکار گیرند (۳). اگر چه، دانش‌پژوهی در

آموزش پزشکی این امر را تسهیل کرده و زمینه اشتراک و بکارگیری تجارب آموزشی اساتید علوم پزشکی را فراهم آورده است، اما کماکان شیوه گزارش مورد در آموزش پزشکی و نگارش آن بعنوان نوعی از مقالات علمی، مغفول مانده است (۴). در مقاله حاضر، نویسندگان تلاش کرده‌اند به چگونگی انتخاب مورد، ساختار نگارشی گزارش مورد و تنظیم مقاله گزارش مورد را مورد بحث قرار دهند.

چه زمان و چگونه شروع کنیم؟

لازمه تهیه یک گزارش مورد خوب این است که از هر فرصتی برای تهیه گزارش مورد استفاده کنید. به نظر می‌رسد که نباید از کنار هیچ موردی به آسانی گذشت. همانطور که بر بالین بیمار، هر مورد، بصورت بالقوه می‌تواند شرایطی برای گزارش مورد ایجاد کند، (۳) در آموزش، تعداد این موارد بسیار بیشتر است. چرا که موقعیت‌های چالش برانگیز بیشتری در دل خود دارد. بنابراین چنانچه با موردی غیر معمولی برخورد کردید، تا حد امکان درباره آن مطالعه کنید تا ابعاد گوناگون آن را بهتر بشناسید. جستجو در پایگاه‌های تخصصی آموزش، بویژه آموزش پزشکی را در راس کار خود بگذارید. مرور متون همیشه بعنوان اساس کار به شما کمک می‌کند که آیا قبلاً فرد دیگری در جایی دیگر نظیر چنین موردی را گزارش کرده است؟ در صورت مثبت بودن پاسخ، تحت چه شرایطی؟ ثانیاً، با معیارها و استانداردهای آموزشی و در محیط آموزش پزشکی آشنا می‌شوید. از سوی دیگر، مطالعه گزارش‌های مورد منتشر شده به شما در تنظیم مقاله کمک می‌کند.

از مشورت با اساتید آن حوزه غافل نشوید. چرا که آن‌ها تجارب متفاوتی در حوزه تخصص خود دارند و

می‌توانند از زوایای دیگری به موضوع نگاه کنند (۵). آن‌ها گاهی هم موارد مشابهی را اجرا کرده‌اند ولی هرگز آن‌ها را منتشر نکرده‌اند. شما شانس این را خواهید داشت که بعنوان همکار پژوهشی، در تهیه این گزارش شریک شوید (۴).

به خاطر داشته باشید درست است که به ظاهر، گزارش مورد مثل مقالات پژوهشی زمان‌بر نیستند و گردآوری داده‌ها و تجزیه و تحلیل آن‌ها، وقت زیادی از شما نمی‌گیرد، اما پربار بودن آموزشی آن را هرگز دست کم نگیرید.

انتخاب مورد

گزارش‌های مورد بایستی یک مورد منحصر به فرد را معرفی کنند؛ صرفاً یک تغییر ساده و جزئی نسبت به مواردی که قبلاً گزارش شده، نمی‌تواند بعنوان مورد بی‌همتا در نظر گرفته شود (۶). به عنوان مثال، یک موقعیت غیر معمول یا جدید از یک روش آموزشی، یک موقعیت یادگیری، یک روش ارزشیابی، یک شیوه ارزیابی دانشجو، محیط و جو جدید برای یادگیری و... در صورتی منحصر به فرد خواهد بود که عناصر و مشخصاتی را گزارش کند که قبلاً به ثبت نرسیده باشد. به عنوان مثال، شرایطی که باعث تغییر در روند علم آموزش پزشکی شود یا با نشان دادن یک اصل جدید، موجب حمایت یا رد یک تئوری رایج شوند و لذا زمینه‌ساز پژوهش بیشتر باشند و یا حتی عناصر و المان‌های قبلی را شفاف‌تر نمایند. گاهی حتی معماهای آموزشی می‌تواند بعنوان مورد گزارش شوند. بررسی تاثیر عوامل نوپدید بر حوزه‌های مختلف آموزش می‌تواند بصورت گزارش مورد مطرح شود.

نگارش گزارش مورد

برای نوشتن گزارش مورد ابتدا راهنمای نویسندگان مجله را ببینید. گاهی لازم است با سردبیر مکاتبه کنید و یا مجله را ببینید که حوزه مورد علاقه آن مجله را برای ارسال گزارش مورد متوجه شوید. معمولاً حجم کلی گزارش مورد در اکثر مجلات کمتر از سه صفحه و گاهی یک صفحه است، اما حد و مرز دقیقی برای آن ذکر نشده است و در مجلات مختلف متفاوت است. به خاطر داشته باشید که گزارش مورد نباید حاوی اطلاعات زاید باشد. معمولاً تعداد نویسندگان گزارش مورد زیاد نیست و بستگی به میزان مشارکت آن‌ها در تهیه گزارش دارد (۳).

بطور معمول در اکثر مجلات با اندکی تفاوت گزارش مورد شامل چکیده، مقدمه، شرح و توصیف مورد، بحث در قالب شباهت‌ها و تفاوت‌های مورد گزارش شده با موارد قبلی است (۶).

در بخش مقدمه، ابتدا مورد را در حد یک جمله توضیح دهید و سپس به منطقی که منجر به معرفی کردن مورد شده پردازید. مقدمه باید مختصر، مفید و نشان دهنده اهمیت موردی که گزارش می‌شود باشد. در بررسی متون، به چند مقاله مروری مرتبط که دقیقاً منطبق با مورد شماست پردازید. بررسی متون باید فشرده، مختصر و مفید باشد تا بی‌سابقه بودن مورد را نشان دهد (۳ و ۴).

شرح و توصیف مورد که بخش اصلی مقاله را تشکیل می‌دهد باید آنقدر جذاب باشد که خواننده از آن لذت ببرد. شرح دقیق، جزئی و مرحله به مرحله کلیه اطلاعات مرتبط با مورد در این قسمت ارائه می‌شود. شاید بتوان گفت دقیقاً مثل بخش متدولوژی مطالعات

منابع:

1. El-Gilany AH. An overview of writing a case report. 2019
2. Tamboli PP. How to write a scientific article—Part VI—writing case report. Journal of Integrated Standardized Homoeopathy. 2020 May 16; 3(1):8-12.
3. Writing case studies: a manual. Adapted for use by the online learning center. Abridged and adapted from the original version published by the international records management trust
4. Viscardi RM. Tips for Writing Case Reports, Commentaries, and Review Articles: How to translate clinical expertise and mentorship into scholarship. 2020
5. Ecases: writing teaching cases. 2018 Emerald Publishing Limited.
6. Jalalian M, In-Chief EP. How to write a case report. Aug 2015. Available from: <http://www.ephysician.ir/2015/CaseReport.pdf>

پژوهشی است. همانقدر دقیق و شفاف و تمامی این اطلاعات باید از منابع معتبر نظیر گزارش فیلد مثل حضور در کلاس یا جلسه ارزیابی، ارزشیابی، تدوین کوریکولوم. جلسات مشاوره و... بدست آید. حتی- الامکان مستندات لازم را برای ضمیمه کردن در بایگانی خود داشته باشید (۳و۵).

در قسمت بحث، فرصتی دوباره برای تحلیل، بررسی و شرح مجدد ویژگی‌های خاص مورد برای شما فراهم می‌کند و مهم‌ترین قسمت گزارش مورد می‌باشد. در واقع هر آنچه که در بخش شرح و توصیف مورد به آن اشاره نشده است، در قسمت بحث بطور کامل‌تر مورد شرح و بسط قرار می‌گیرد. در پاراگراف اول، هدف از گزارش این مورد نوشته می‌شود. سپس تدریجاً توضیح می‌دهید که راجع به این مساله قبلاً چه مشاهداتی صورت گرفته و حال موردی که شما ارائه کرده‌اید چه مزیتی بر آن‌ها دارد و چه چیزی بر دانسته‌های قبلی می‌افزاید؛ در واقع پیامی که می‌خواهید به خواننده منتقل کنید را در اینجا می‌آورید. داوران مجله خواهان استدلال‌هایی روشن، علمی و منطقی دال بر بی‌سابقه بودن مورد هستند. چنانچه نتوانید این کار را انجام دهید احتمال رد شدن مقاله شما بالاست (۵).

نهایتاً هر مقاله گزارش مورد باید دارای بخش نتیجه‌گیری و پیشنهاد باشد. درسی که اساتید از خواندن این گزارش مورد می‌گیرند و این‌که اگر با چنین مواردی مواجه شدند، از نظر شما بهتر است چگونه با آن برخورد کنند، مسایلی است که در این قسمت به آن‌ها می‌پردازید. می‌توانید پیشنهادهایی برای پژوهش درباره این موضوع نیز ارائه کنید. حجم این بخش نباید از یک تا دو پاراگراف فراتر رود (۳).